
INITIATIEFADVIES

De problematiek van per- en polyfluoralkylstoffen (PFAS) in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

---

Advies aangenomen door de Raad voor
het Leefmilieu op

30-01-26

Vooraf

Sinds verschillende jaren is PFAS een belangrijk onderwerp geworden op het gebied van volksgezondheid, milieubescherming en ruimtelijke ordening. Het onderzoek van de **Raad voor het Leefmilieu**, en met name het openbaar debat dat in 2023 werd georganiseerd, hebben gewezen op:

- De omvang en verspreiding van verontreinigingen door PFAS;
- De diversiteit van de situaties in dichte stedelijke gebieden;
- De moeilijkheid voor zowel overheidsinstanties als particuliere actoren om doeltreffend op te treden bij gebrek aan een duidelijk, stabiel en begrijpelijk normatief kader;
- De sterke mobilisatie van het publiek en de gevoeligheid van het onderwerp.

Ondanks deze algemeen aanvaarde vaststellingen beschikt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest nog niet over een volledig gestructureerd en operationeel regelgevend kader dat specifiek is aangepast aan de kenmerken van PFAS in de bodem en het grondwater.

De recente actualiteit rond de productielocatie en het onderhoud van Sicli-brandblussers in Ukkel is een concreet en verontrustend voorbeeld van deze tekortkomingen. De sluiting van de site (faillissement), de vaststelling van PFAS-verontreiniging in de bodem en het grondwater, evenals de directe gevolgen voor de omwonenden en naburige bewoners (die rechtstreeks worden getroffen) hebben alle betrokken actoren in een onzekere situatie gebracht:

- Onzekerheid over de normen die van toepassing zijn;
- Moeilijkheid om risico's te rangschikken;
- Onduidelijkheid over verantwoordelijkheden en interventiemodaliteiten;
- Ontbreken van een duidelijk protocol in geval van nalatigheid van de exploitant;
- Verantwoordelijkheid voor sanering en juridische middelen om tot actie te dwingen.

Deze situatie toont aan dat zonder een expliciet en gedeeld regelgevend kader de overheidsinstanties, burgers en economische actoren machteloos staan, wat ten koste gaat van de bescherming van de bevolking en het vertrouwen in het overheidsoptreden.

Behalve het beheer van deze uit het verleden geërfde situaties is de **Raad** van mening dat de PFAS-problematiek ook aanleiding geeft tot nadenken over het voorkomen van toekomstige gevallen van verontreiniging, om te voorkomen dat soortgelijke verontreinigingen zich op lange termijn opnieuw voordoen.

1. Vergelijkende inventarisatie van de gewestelijke kaders (bodem en grondwater)

De **Raad** stelt een grote heterogeniteit vast tussen de kaders die van toepassing zijn in de verschillende gewesten van het land, en zelfs op het internationale niveau:

- In het Vlaamse gewest bestaat er een gestructureerd PFAS-kader dat gebaseerd is op referentie- en controlewaarden die in de praktijk vaak worden gebruikt voor bodems en grondwater, met inbegrip van benaderingen die gebaseerd zijn op de som van bepaalde PFAS-moleculen. Dit kader biedt, zelfs wanneer het de vorm van richtlijnen aanneemt, een operationele duidelijkheid voor de actoren.
- In het Waalse gewest bestaan er technische richtlijnen voor de interpretatie van PFAS-concentraties in grondwater, met duidelijk omschreven drempelwaarden en een versterkte regelgeving op het vlak van het waterbeleid. Wat de bodem betreft, blijft de aanpak meer gefragmenteerd, en gebeurt deze vaak per stof.
- In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn er weliswaar recente ontwikkelingen gaande, met name met plannen om het regelgevend kader aan te passen en concepten zoals “totaal PFAS” (beperkt tot een zeer beperkt aantal moleculen) in te voeren, maar het systeem blijft gedeeltelijk onvolledig en onvoldoende gestabiliseerd om alle situaties met betrekking tot bodem en grondwater op een coherente manier te dekken.
- De specifieke kwestie van korte en ultrakorte ketens (zoals bijvoorbeeld TFA) is momenteel niet gereguleerd, ondanks het feit dat vrijwel vaststaat dat deze moleculen een effect hebben op de volksgezondheid en op grote schaal in het milieu voorkomen (zowel in het water als in de omgevingslucht).

De **Raad van** is van mening dat deze situatie afbreuk doet aan de rechtszekerheid, de territoriale samenhang en aan het vermogen om snel op te treden in geval van verontreiniging.

De **Raad** benadrukt dat de bescherming van drinkwater, ongeacht de plaats waar het wordt gewonnen, moet worden beschouwd als een prioritaire en transversale doelstelling van dit regelgevend kader, gezien de bijzondere kwetsbaarheid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de hoge bevolkingsdichtheid en zijn afhankelijkheid van een grotendeels interregionale watervoorziening.

De **Raad** is van mening dat de openbare operator Vivaqua in dit verband een strategische rol te vervullen heeft bij de vroegtijdige opsporing, preventie en beperking van verontreiniging door PFAS. Deze opdracht rechtvaardigt een bijzonder voorzichtig en proactieve aanpak op het gebied van de drinkwaterkwaliteit, met inbegrip van strengere eisen op het gebied van controle, monitoring en transparantie ten aanzien van het publiek.

In dit verband blijft het voorkomen van verontreiniging op het Brusselse grondgebied van essentieel belang om te voorkomen dat de druk op het lokale grondwater nog groter wordt en dat de totale PFAS-belasting van het systeem van watervoorziening nog verder toeneemt.

2. Economische en sociale uitdagingen: het verband met de waterprijs

De **Raad** wijst ook op de indirecte economische gevolgen van het ontbreken van een duidelijk kader inzake PFAS. De kosten inzake

- de behandeling van water bestemd voor distributie (stroomopwaarts),
- het beheer van residuen en afvalstoffen afkomstig uit deze behandelingen (stroomafwaarts),

komen al tot uiting doorheen een aanzienlijke stijging van de waterprijs, die onlangs nog werd versterkt door nieuwe tariefverhogingen. Deze kosten worden momenteel grotendeels doorberekend aan de eindgebruiker, terwijl de verontreiniging vaak het gevolg is van activiteiten in het verleden of die reeds aanwezig waren.

De **Raad** is van mening dat deze situatie een kwestie van ecologische en sociale rechtvaardigheid is. Hij dringt aan op een meer effectieve toepassing van het beginsel dat de vervuiler betaalt, om te voorkomen dat de financiële lasten van het beheer van PFAS onevenredig zwaar op de burgers en/of ondernemingen zouden wegen.

3. Stedenbouwkundige uitdagingen en voorkoming van aanhoudende vervuiling in de toekomst

De **Raad** is van mening dat de problematiek van PFAS-stoffen niet uitsluitend vanuit het oogpunt van het beheer van bestaande verontreinigingen mag worden benaderd, maar dat ook een aanpak van toekomstige verontreinigingen moet worden geïntegreerd.

Hoewel dit niet vergelijkbaar is met de belangrijkste industriële bronnen van PFAS, vindt de **Raad** dat de huidige keuzes op het gebied van stedenbouw en bouw op een diffuse en cumulatieve manier kunnen bijdragen aan de lange-termijndruk op bodem en water. Dit rechtvaardigt een evenredige preventieve aanpak.

Hoewel het stedenbouwkundig kader niet bedoeld is om het milieurecht of het productenrecht te vervangen, noch om een uitgebreide controle uit te oefenen op de daadwerkelijk gebruikte materialen, mag dit echter geen belemmering vormen om hierin expliciete milieudoelstellingen op te nemen die van toepassing zijn op toegestane projecten.

De **Raad** is dan ook van mening dat het Brusselse regelgevend en strategisch kader duidelijker doelstellingen op het gebied van ecologische duurzaamheid en preventie van hardnekkige verontreiniging moet bevatten, zodat projecten kunnen worden gericht op oplossingen die verenigbaar zijn met de bescherming van de volksgezondheid en de natuurlijke hulpbronnen, terwijl tegelijkertijd de rechtszekerheid van stedenbouwkundige vergunningen wordt verzekerd.

Zo'n evolutie zou toelaten om de samenhang tussen stedenbouwkundige beslissingen en het gewestelijk beleid op het gebied van bodem, water, milieugezondheid en de bestrijding van verontreiniging door PFAS te versterken, met het oog op de lange termijn en het algemeen belang.

Advies

Gelet op wat voorafgaat, beveelt de **Raad** aan om een specifiek regelgevend kader voor PFAS uit te werken, dat expliciet bodemnormen, grondwaterkwaliteitsnormen en lozingsnormen omvat die zijn aangepast aan de specifieke kenmerken van PFAS en aan de diversiteit van de stedelijke situaties in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

In dit perspectief beveelt de **Raad** aan om zich te baseren op de bestaande normen in de naburige gewesten, maar om tegelijkertijd de mogelijkheid te voorzien om deze snel aan te passen aan de evolutie van de meetmethoden en de nieuwe beschikbare toxicologische gegevens (met name een

ontkoppeling van moleculen bij vervuilingstests, maar ook het toezicht op opkomende moleculen en “cocktail”-effecten).

De **Raad** benadrukt bovendien het belang van een evolutieve en wetenschappelijk onderbouwde aanpak. In dit verband beveelt hij aan om te voorzien in een mechanisme voor de regelmatige herziening van de normen, waardoor wetenschappelijke vooruitgang geleidelijk kan worden geïntegreerd, aanpassingen aan veranderingen in het Europese en internationale kader mogelijk worden en de samenhang met naburige federale en gewestelijke regelingen wordt versterkt. In dit verband steunt de **Raad** ten volle de oprichting van een federaal en interregionaal fonds dat specifiek bestemd is voor de sanering van bodems die sterk verontreinigd zijn door PFAS en derivaten (met name in gevallen van grensoverschrijdende verontreiniging) en vraagt hij in het bijzonder dat het Brussels gewest alle nodige inspanningen zou leveren om dit instrument te verwezenlijken. De **Raad** is namelijk van mening dat het hier een essentieel initiatief betreft gezien de hoge kosten die het beheer van deze verontreiniging met zich meebrengt voor alle beleidsniveaus.

In dit verband vestigt de **Raad** in het bijzonder de aandacht op bepaalde kosten die een meer directe invloed kunnen hebben op gemeenten of waterbedrijven, zoals uitgaven in verband met interne preventiediensten (IDPBW), voorzorgs- of noodmaatregelen met betrekking tot drinkwater, investeringen in filtersystemen, de eventuele invoering van premies voor PFAS-filters, het opsporen van de meest blootgestelde personen, en de gerechtskosten om de verantwoordelijken voor verontreiniging, met name op openbaar terrein, te identificeren. Het lijkt dan ook noodzakelijk om in het kader van de lopende besprekingen te zorgen voor een zo volledig mogelijke aanpak.

Nog steeds vanuit een interregionale logica vraagt de **Raad** om verhoogd toezicht te houden op landbouwgrond en industrieterreinen in de buurt van waterwinningen (die zich overwegend buiten de gewestgrenzen bevinden) die bestemd zijn voor het Brusselse distributienetwerk.

Bovendien beveelt de **Raad** aan dat de regelgevende keuzes met betrekking tot PFAS ook een preventieve en systemische dimensie zouden omvatten, waarbij ervoor wordt gezorgd dat beslissingen inzake vergunningen en planning op termijn niet leiden tot een vermijdbare toename van de druk op de bodem, het grondwater en de drinkwatervoorraden.

De **Raad** beveelt ook aan om een duidelijk operationeel kader voor het beheer van bestaande situaties in te voeren. Dit kader moet de verantwoordelijkheden van de verschillende actoren op expliciete wijze omschrijven, evenals de interventiemodaliteiten in geval van het falen van een exploitant, de prioriteiten voor actie op basis van de geïdentificeerde gezondheids- en milieurisico's (met name door de voorkeur te geven aan collectieve oplossingen boven individuele oplossingen, zoals een verbod op de consumptie van water of eieren) en de verplichtingen op het gebied van transparantie en informatie van het publiek. Wat dit laatste aspect betreft, looft de **Raad** het werk dat Leefmilieu Brussel reeds op dit gebied heeft verricht¹ en vraagt hij zich af of het opportuun is om aan Leefmilieu Brussel extra middelen toe te kennen om dit werk voort te zetten en te versterken.

Ten slotte benadrukt de **Raad** de noodzaak om economische en sociale kwesties mee te nemen in de regelgevende keuzes met betrekking tot PFAS. Hij vraagt om ervoor te zorgen dat bij deze keuzes rekening wordt gehouden met de mogelijke gevolgen voor de waterprijs en dat de bijbehorende

---

¹ <https://geodata.environnement.brussels/client/view/13e9e42d-6172-4255-a925-a61cbb14a695>

financiële mechanismen daadwerkelijk het beginsel “de vervuiler betaalt” naleven, om de lasten voor de eindgebruiker zoveel mogelijk te beperken.

Conclusie

De **Raad** is van mening dat de invoering van een specifiek, coherent en evolutief regelgevend kader voor PFAS een essentiële voorwaarde is om de bevolking en het milieu op duurzame wijze te beschermen, het vertrouwen te herstellen en een doeltreffend overheidsoptreden mogelijk te maken.

Met dit initiatiefadvies wil de **Raad** zijn rol ten volle opnemen en de regering en het parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest uitnodigen om deze prioritaire kwestie aan te pakken vanuit een langetermijnperspectief en in het algemeen belang.

*

*   *